

Alleen mensen hebben rechten

Over een aantal jaar zullen er in Nederland geen pelsdierhouderijen meer zijn. Het zal dan namelijk verboden zijn nog langer pelsdieren te fokken. Ten onrechte, want dieren hebben geen rechten en mogen op iedere manier gebruikt en gedood worden voor welk doel dan ook beweert Marcel Zuijderland.

Over onze verantwoordelijkheid naar dieren hebben filosofen de afgelopen decennia meer geschreven dan de twee millennia daarvoor. Het resultaat is dat velen inmiddels geloven dat dieren 'rechten' hebben. Een overtuiging die voor de pelsdierhouderij dramatisch is gebleken. Een meerderheid in de Tweede Kamer heeft onlangs ingestemd met een verbod op het fokken van nertsen. Eerder was het fokken van vossen en chinchilla's al verboden. Met het verbod op de nertsenfokkerij is nu het einde van de gehele sector ingeluid. Dramatisch, zoals gezegd, maar kennelijk onafwendbaar als het gaat om de handhaving van het dierenrecht.

Als er wordt beweerd dat dieren rechten hebben, wat betekent dat dan eigenlijk? Alle rechten vloeien immers voort uit hetzelfde fundamentele beginsel. Namelijk het recht van ieder om met zichzelf en al wat het bezit te mogen doen en laten wat het wil. De negatieve implicatie van dat beginsel is dat niemand het leven, vrijheid of bezit van een ander mag aantasten. Dierenrechten betekenen dus noodzakelijkerwijs dat dieren dezelfde rechten als mensen hebben.

In een rechtstaat is het de taak van de overheid dit recht te beschermen, en corrigerend of straffend op te treden waar het wordt geschonden. In dat geval doet de overheid precies het juiste met een verbod op de pelsdierfokkerij. Alleen mag ze daar dan niet ophouden. Want hun recht verlangt evenzeer dat ze niet meer worden gebruikt in medische experimenten. Maar ook dat ze niet meer gefokt en gedood worden voor voedsel. Of als last- en pakdier worden ingezet. Of selectief worden gefokt voor andere redenen dan hun eigen welzijn. Alle vormen van jacht moeten ook worden verboden. En er moet een einde komen aan dierentuinen en andere vormen van vermaak waarbij dieren worden ingezet. Het gaat hier immers om niets minder dan moord, mishandeling en slavernij.

Geeft de overheid er echter op geen enkele wijze blijk van deze misstanden te willen verbieden en bestraffen, dan wekt ze de indruk het dierenrecht niet zo serieus te nemen. Daar lijkt het op. Nog nooit zijn er wetsvoorstellen ingediend om bijvoorbeeld maneges of dolfinaria te verbieden. Nu roept ze de suggestie op het dierenrecht enkel als gelegenheidsargument tegen de pelsdierhouderij te hebben ingezet om een bepaald ressentiment tegen bont te rechtvaardigen. Met die suggestie riekt het verbod op de pelsdierhouderij naar willekeur en vooringenomenheid. Zo iets is onaanvaardbaar in een rechtstaat, waar selectief toegepast recht geen recht is, maar machtsmisbruik.

Toch hoeft de overheid nu niet met allerlei wetsvoorstellen op de proppen te komen om de verdenking van willekeur op te heffen. Het punt is dat het verbod op de pelsdierhouderij in eerste aanleg al fout was. Dieren hebben namelijk helemaal geen rechten. Alleen personen hebben dat, en dieren zijn geen personen. Je kunt pas van een persoon spreken, stelt de Britse verlichtingsfilosoof John Locke (1632 – 1704), wanneer het vermogen tot zelfbewustzijn en een minimum aan rationaliteit aanwezig zijn. Bij dieren is dat niet zo. Een aap kan weliswaar slim lijken, zijn 'slimme' gedrag zal altijd onberedeneerd blijven, en zijn zelfbesef wordt nooit het bewustzijn waarmee hij zich autonoom en onderscheiden van anderen weet.

Dat alleen personen in aanmerking kunnen komen voor rechten is een essentiële voorwaarde. Een rechtsverhouding kan pas bestaan als men elkaars aanspraak op het recht ook daadwerkelijk kan erkennen. Zodra die wederkerigheid faalt, bestaat er geen onderlinge rechtsbetrekking meer. Alleen in die wederzijdse erkenning weten we ons gebonden aan elkaars recht, en kunnen we elkaar verantwoordelijk houden voor wat we doen. Slechts wezens met zelfbewustzijn en rationaliteit zijn tot die erkenning in staat. Wellicht zullen ooit robots of al dan niet biotechnologisch geëvolueerde andere diersoorten daar ook toe in staat zijn, tot het zover is, is het alleen de mens die daartoe in staat is, en maakt alleen hij aanspraak op recht.

Als dieren geen personen zijn, dan zijn het dingen en hebben geen recht op vrijheid en leven. Dieren mogen daarom zonder meer toegeëigend worden, en op iedere manier worden gedood en gebruikt voor welk doel dan ook. De overheid dient die vrijheid te garanderen en niet te corrumperen. Een overheid mag geen oog hebben voor dierenleed. Zij dient enkel en alleen toe te zien of het recht van iedereen om vrij over zichzelf en zijn bezit te beschikken niet wordt geschonden.

Misschien bereiken we ooit een punt in onze beschaving waarin de empathie met dieren zo vanzelfsprekend is, dat niemand het nog in zijn hoofd haalt dieren te eten, laat staan bont te dragen. Tot die tijd echter staat het iedereen vrij om pelsdieren voor bontproductie te fokken, en is ieder verbod daarop onrechtmatig. Want dieren zijn bezit, en hebben geen rechten, in weerwil van wat menig filosoof daar ook over beweert.